

مدل‌سازی معادلات ساختاری رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی با نقش

میانجی هوش هیجانی

فاطمه جاوید پشکه^۱، محمدجعفر جوادی^۲

۱. کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران ایران.

۲. گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره چهارم، شماره سی و ششم، مهرماه ۱۳۹۸، صفحات ۲۸-۱

چکیده

اختلال اضطراب اجتماعی، شایع‌ترین نوع اختلالات اضطرابی است که به عملکرد و روابط اجتماعی فرد آسیب می‌رساند. از جمله عوامل مؤثر در ابتلا و تداوم این اختلال، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و نقایص در هوش هیجانی است. هدف از این پژوهش تعیین رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی: با میانجیگری هوش هیجانی است. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ به تعداد ۸۲۰۹۹ نفر است. حجم نمونه ۴۰۰ نفر از این دانش‌آموزان است که به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شده و به پرسشنامه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یانگ (۲۰۰۵)، پرسشنامه اضطراب اجتماعی کانر، دیویدسون، چرچیل، فوا، شروود و ویسلر (۲۰۰۰) و پرسشنامه هوش هیجانی شرینگ (۱۹۹۶) پاسخ داده‌اند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون تعدیلی و آزمون بوت‌استروپ تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد ($P < 0/01$). بین هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری دارد ($P < 0/01$). نتایج آزمون بوت‌استروپ با استفاده از معادلات ساختاری نشان داد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از طریق هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه غیرمستقیم و معنی‌داری دارد؛ بنابراین، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که اضطراب اجتماعی نه تنها از بدکارکردی شناختی در قالب طرح‌واره‌های ناسازگار تأثیر می‌پذیرد، بلکه نشانه‌های این اختلال به واسطه نداشتن مهارت‌های هوش هیجانی، تشدید می‌شود؛ به نحوی که اثرات منفی شناخت‌واره‌های معیوب بر اضطراب اجتماعی از طریق عملکرد معیوب هوش هیجانی افزون‌تر شده و باعث تشدید علائم اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، اضطراب اجتماعی، هوش هیجانی.

مقدمه

اضطراب اجتماعی اختلالی رایج است و با اختلالات دیگر هم‌پنداری بالایی دارد. زمانی که فرد در جمع دیگران قرار می‌گیرد و یا باید جلوی آن‌ها کاری را انجام دهد دچار ترس شدید^۱ و فراگیری می‌شود. افراد مبتلابه این اختلال از هرگونه موقعیت اجتماعی که تصور می‌کنند ممکن است در آن، رفتار خجالت‌آوری داشته باشند، می‌ترسند و یا از هرگونه وضعیتی که امکان دارد دیگران، آن‌ها را به‌طوری منفی ارزیابی کنند، اجتناب می‌کنند (نوروزی، میکائیلی و عیسی زادگان، ۱۳۹۵). یکی از مهم‌ترین اختلالات روان‌شناختی که همراه با تحولات اجتماعی، بیشتر خود را نشان داده است، اختلال اضطراب اجتماعی است (عباسی اصل، نادری و اکبری، ۱۳۹۵). اختلال اضطراب اجتماعی اختلالی است که با ترس افراطی از موقعیت‌های عملکردی و اجتماعی که در آن‌ها احتمال تحقیر و شرمساری وجود دارد، مشخص می‌شود (گل محمدی، منتشلو و توانا، ۱۳۹۵). اضطراب اجتماعی یکی از شایع‌ترین اختلالات اضطرابی است که با ترس^۲، اجتناب از تقابل اجتماعی^۳ و ناراحتی فیزیولوژیکی مشخص می‌شود که در آن افراد از رویایی و تعاملات اجتماعی دچار ترس و ناراحتی فیزیولوژیکی می‌شوند. به عبارتی اختلال اضطراب اجتماعی یک هراس آشکار از یک موقعیت اجتماعی است که در آن فرد احساس می‌کند مورد ارزیابی منفی توسط دیگران قرار گرفته است (مک‌کال، ریچاردسون، هلگادوتیر و چن^۴، ۲۰۱۸). این افراد انتظار دارند از سوی دیگران طرد و یا به‌طور منفی قضاوت شوند (انجمن روان‌پزشکی آمریکا^۵، ۲۰۱۳). اختلال اضطراب اجتماعی با ترس بیش‌ازحد از اینکه فرد از ارزیابی توسط دیگران هراس دارد و سعی می‌کند از تعامل با

1. severe fear

2. fear

3. avoidance of social interaction

4. McCall, Richardson, Helgadottir & Chen

5. American Psychiatric Association

دیگران اجتناب کند. معرفی می‌شود. این علائم مربوط به اختلال ادراکی است و می‌تواند بر اساس متغیرهای شناختی عمیق پیش‌بینی شود (لین، بوی، هوپنر، اودای، پالیتز، بارت و سیمون^۱، ۲۰۱۸).

از طرف دیگر، با استناد به پژوهش‌ها طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه^۲ طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای هیجانی و شناختی خودآسیب‌رسان، در فرد هستند که در ابتدای رشد و تحول، در ذهن شکل گرفته و در مسیر زندگی تکرار می‌شوند. در واقع این طرح‌واره‌ها باورهایی هستند که افراد درباره خود، دیگران و محیط دارند و به‌طور معمول از ارضا نشدن نیازهای اولیه به خصوص نیازهای عاطفی در دوران کودکی سرچشمه می‌گیرند. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه الگوها یا درون‌مایه‌های عمیق و فراگیری هستند که از خاطره‌ها، هیجان‌ها، شناخت‌واره‌ها و احساس‌های بدنی که ریشه در کودکی دارند، به وجود می‌آیند و در مسیر زندگی تداوم داشته و به شدت ناکارآمد هستند (رولفس، اونکلی و موریس^۳، ۲۰۱۳؛ به نقل از نعیمی و پورمیدانی، ۱۳۹۶). به‌غیر از طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، متغیر دیگری که به نظر می‌رسد با اضطراب اجتماعی در رابطه است هوش هیجانی است (بوی، آندرسون، گئوتر، کمپبل، فیچر، بارت و سیمون^۴، ۲۰۱۷). هوش هیجانی دارای ابعادی از جمله خودآگاهی^۵، خودآگاهی^۶، خودتنظیمی^۷، همدلی^۸ و مهارت اجتماعی^۹ است و برای اولین بار به‌عنوان شکلی از هوش اجتماعی توسط سالووی و مایر مطرح شده است و به‌عنوان توانایی

^۱. Lynn, Bui, Hoepner, O'Day, Palitz, Barrett & Simon

^۲. early maladaptive schemas

^۳. Roelofs, Onckels & Muris

^۴. Bui, Anderson, Goetter, Campbell, Fischer, Barrett & Simon

^۵. self-motivation

^۶. self-awareness

^۷. self-regulation

^۸. sympathy

^۹. social skills

ادراک، ابراز، کاربرد و مدیریت هیجان‌ها در خود و دیگران تعریف شده است (مایر و سالووی، ۱۹۹۷؛ به نقل از احاراری، نجفی و محمدی‌فر، ۱۳۹۷).

بدین ترتیب، اگرچه در پژوهش‌های قبلی رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی (کالویت، اورو و هانکین، ۲۰۱۳؛ کالویت، اورو و هانکین، ۲۰۱۵) و رابطه هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی (بوی، آندرسون، گنوتر، کمپبل، فیچر، بارت و سیمون، ۲۰۱۷) مشخص شده است، اما آنچه در پژوهش‌های قبلی به آن توجه نشده است، نقش میانجی هوش هیجانی در رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی است. با توجه به تحقیقات متفاوت به نظر می‌رسد عوامل سبب‌شناختی اضطراب اجتماعی به‌طورکلی گوناگون و پیچیده باشد. ایجاد طرح‌واره‌های خاص در یک فرد نیز به گفته یانگ (۱۹۹۸) در اثر تعامل بین عامل‌های زیادی از جمله نیازهای هیجانی اساسی، تجارب اولیه کودکی و خلق و خوی فطری کودک صورت می‌گیرد. علاوه بر این‌ها طرح‌واره‌ها به‌عنوان عمیق‌ترین سطح شناختی در افراد تأثیر شگرفی در شخصیت و سطح مرادات و تعاملات اجتماعی افراد دارند، بنابراین می‌توان گفت که طرح‌واره‌ها در ارتباط با علائم بالینی در انواع اختلالات از جمله اختلالات اضطرابی سهمیم باشند؛ بنابراین انجام پژوهشی در این زمینه که بتواند نقش طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با میانجیگری هوش هیجانی بر اضطراب اجتماعی را نشان دهد ضروری به نظر می‌رسد. در صورتی که نتایج این پژوهش رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی با نقش میانجی هوش هیجانی را مشخص کند، در درمان‌های روان‌شناختی برای افراد مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی می‌توان از نتایج این پژوهش استفاده کرد. روان‌شناسان و مشاوران در مراکز مشاوره و روان‌درمانی می‌توانند از نتایج این پژوهش برای طرح‌ریزی برنامه‌های درمانی برای کمک به افراد اختلال اضطراب اجتماعی از نتایج پژوهش حاضر استفاده کنند. لذا بر این اساس اگر چنین پژوهش‌های پایه‌ای انجام شود نتایج تلویحی و کاربردی را در پی خواهد داشت. لذا انجام چنین پژوهشی

1. Calvete, Orue & Hankin

دارای ضرورت و اهمیت است و دارای نتایج کاربردی می باشد. لذا در این پژوهش در جهت رفع این خلاء تحقیقاتی این سوال بررسی می شود که آیا هوش هیجانی در رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی نقش میانجی ایفا می کند؟

روش پژوهش

در این تحقیق از روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی با روش معادلات ساختاری استفاده شده است. جامعه آماری شامل پژوهش دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ تشکیل می دهند که با توجه به آمار ارائه شده اداری آموزش و پرورش شهر تهران تعداد آنان ۸۲۰۹۹ نفر است. با توجه به محاسبات انجام شده، حجم نمونه از طریق فرمول کوکران به روش نمونه گیری خوشه ای مرحله ای از نوع تصادفی ۳۸۲ نفر برآورد شده است. با توجه ریزش احتمالی برخی پرسشنامه ها و مخدوش بودن برخی از آن ها تعداد حجم نمونه ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شد. به این صورت که از بین مناطق ۵ گانه (غرب، شرق، جنوب، شمال و مرکز) یک منطقه به صورت تصادفی انتخاب و از آن منطقه ۱۰ مدرسه دخترانه دوره دوم متوسطه انتخاب و از هر مدرسه دو کلاس و از هر کلاس ۲۰ نفر دانش آموز وارد پژوهش شدند. سپس پرسشنامه های پژوهش برای پاسخگویی در اختیار این افراد قرار داده شد. در ابتدای پرسشنامه اصول اخلاقی پژوهش نوشته شد و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ ها شرح داده شده بود. این اصول برای آن ها خوانده شد و از آن ها رضایت شفاهی جهت شرکت در پژوهش دریافت شد. سپس، بر اساس دستورالعملی که در بالای پرسشنامه ها نوشته شده بود از آن ها خواسته شد تمامی سوالات را به دقت بخوانند تا حد امکان سؤالی را بی پاسخ نگذارند. پژوهشگر بر روند اجرای پرسشنامه ها نظارت داشت و تمامی پرسشنامه ها تکمیل گردیده و هیچ پرسشنامه ای بدون پاسخ باقی نماند. فرایند جمع آوری داده ها با استفاده از پرسشنامه ۵ روز کاری به طول انجامید. بعد از گردآوری داده ها پرسشنامه های پاسخ های دانش آموزان با روش های آماری مناسب تجزیه و تحلیل گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده ها در سطح توصیفی و استنباطی عمل شد. در سطح توصیف جهت سنجش متغیرهای پژوهش از اندازه های گرایش به مرکز (میانگین) و

اندازه‌های پراکنده از مرکز (انحراف استاندارد) استفاده خواهد شد. مفروضه‌های تحقیق شامل آزمون کلموگروف اسمیرنوف برای نرمال بودن توزیع نمرات، آزمون دوربین واتسون برای استقلال مشاهدات، آزمون ضریب تحمل و تورم واریانس برای بررسی هم خطی بودن خواهد بود. در سطح استنباطی جهت بررسی روابط مستقیم بین متغیرها از همبستگی پیرسون و جهت بررسی رابطه غیرمستقیم طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی از طریق هوش هیجانی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری^۱ یا الگویابی علی (آزمون بوت‌استروپ^۲) استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه: پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه توسط یانگ^۳ (۱۹۹۸) تهیه شده است. این پرسشنامه ۷۵ سؤالی پنج حوزه اصلی و ۱۵ خرده مقیاس شامل حوزه بریدگی و طرد (محرومیت هیجانی با سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، بی‌اعتمادی/بدرفتاری با سوالات ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، طرد/رهاشدگی با سوالات ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، انزوای اجتماعی با سوالات ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و نقص/شرم با سوالات ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲)، خودمختاری و عملکرد مختل (شکست با سوالات ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، وابستگی/بی‌کفایتی با سوالات ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، گرفتاری با سوالات ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵ و آسیب‌پذیری به ضرر و بیماری با سوالات ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰)، محدودیت‌های مختل (استحقاق/بزرگ‌منشی با سوالات ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰ و خویش‌داری و خود انضباط ناکافی با سوالات ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵)، دیگر جهت‌مندی (اطلاعت با سوالات ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰ و از خودگذشتگی با سوالات ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵) و گوش‌بزرگی بیش‌ازحد و بازداری (بازداری هیجانی با سوالات ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰ و معیارهای سرسختانه با سوالات ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵) را اندازه‌گیری می‌کند (پائوولس، دیرکس، اسمیت، جانسن و کلائس، ۲۰۱۸). نمره‌گذاری

^۱. structural equation model (SEM)

^۲. bootstrap

^۳. Young Schema Questionnaire-Short Form (YSQ-SF)

آن بر اساس طیف ۶ درجه ای لیکرت صورت می‌گیرد به این صورت کاملاً غلط، ۱ نمره، تقریباً غلط ۲ نمره، بیشتر درست است تا غلط ۳ نمره، اندکی درست ۴ نمره، تقریباً درست ۵ نمره و کاملاً درست ۶ نمره تعلق می‌گیرد (یوسفی، ادهمیان و عبدالحمیدی، ۱۳۹۵). در یک پژوهش آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۹۶ به دست آمده است که نشان‌دهنده آلفای بسیار خوب پرسشنامه است (برجی، فرشادینیا، خرمی و قهاری، ۱۳۹۸). در پژوهش دیگر آلفای کرونباخ مؤلفه‌ها در دامنه بین ۰/۸۹ تا ۰/۹۶ گزارش شده است (شعبانی خدیو و احمدیان، ۱۳۹۸). در پژوهش‌های خارج از کشور برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب آلفای کرونباخ مؤلفه‌ها در دامنه ۰/۷۹ تا ۰/۹۱ گزارش شده است. همچنین همبستگی بین دو نسخه کوتاه و بلند ضریب ۰/۸۰ به دست آمده است که نشان‌دهنده روایی همگرایی پرسشنامه است (استانیسزک و پوپیل^۱، ۲۰۱۸). در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دامنه ۰/۸۴ تا ۰/۹۲ به دست آمده است (ساجینو، بالسامو، کارلوسی، کاولتی، سرجی، دافرمو و توماسی^۲، ۲۰۱۸). در پژوهش حاضر بر روی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۸۸ به دست آمده است.

پرسشنامه اضطراب اجتماعی: پرسشنامه اضطراب اجتماعی توسط کانر^۳ و همکاران (۲۰۰۰) تهیه شده است. پرسشنامه شامل ۱۷ سوال و سه خرده مقیاس «ترس با سوالات ۱، ۳، ۵، ۱۰، ۱۴ و ۱۵»، «اجتناب از تقابل اجتماعی با سوالات ۴، ۶، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲ و ۱۶» و «ناراحتی فیزیولوژیکی با سوالات ۲، ۷، ۱۳ و ۱۷» می‌باشد. هر سوال بر اساس طیف لیکرت ۰ تا ۴ نمره‌گذاری می‌شود، به این صورت که به هیچ وجه صفر نمره، کم ۱ نمره تا اندازه‌ای ۲ نمره، زیاد ۳ نمره و خیلی زیاد ۴ نمره تعلق می‌گیرد (رضایی، امیری

1. Staniszek & Popiel

2. Saggino, Balsamo, Carlucci, Cavalletti, Sergi, da Fermo & Tommasi

3. Connor social phobia inventory (CSPIN)

و طاهری، ۱۳۹۶). نقطه برش آن در مجموع ۱۹ است (چوکوجکو و اولوسه^۱، ۲۰۱۸). همسانی درونی آن را با یک نمونه غیر بالینی در نیمه اول آزمون ۰/۸۲ و در نیمه دوم آزمون ۰/۸۶، همبستگی دونیمه آزمون ۰/۷۶ و ضریب همبستگی اسپیرمن برون را ۰/۹۱ گزارش کرده است. همچنین همسانی درونی برای بررسی پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ در زیرمقیاس‌های ترس، اجتناب و ناراحتی فیزیولوژیکی به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۷۵ و ۰/۷۵ به دست آمده است (مخبر دزفولی، رضایی، غضنفری، میردریکوند، غلامرضایی، مؤذنی و هاشمی، ۱۳۹۴). ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه را ۰/۸۸، آلفای نیمه اول و دوم پرسشنامه را به ترتیب برابر با ۰/۸۱ و ۰/۷۷ و همبستگی بین دو نیمه را ۰/۷۷ و ضریب اعتبار آن به واسطه آزمون اسپیرمن را برابر ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند (مومنی، ۱۳۸۵؛ به نقل از جدیدی فیقان، صفری، فرامرزی، جمالی پاقلعه و جدیدی فیقان، ۱۳۹۴). در پژوهش بر روی دانشگاه‌های شهر تهران آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۹۳ به دست آمده است که نشان‌دهنده همسانی درونی پرسشنامه است (گرجیان و عبداللهی، ۱۳۹۵). در یک پژوهش برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۸۲ محاسبه شده است (بلک‌کی و کوکوسکی^۲، ۲۰۱۸). در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۵ به دست آمده است که نشان‌دهنده پایایی بسیار عالی پرسشنامه اضطراب اجتماعی است (لوستی، وارینگتون، مک گولدریک، مورفی و برووس^۳، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر بر روی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۷۵ به دست آمده است.

¹. Chukwujekwu & Olose

². Blackie & Kocovski

³. Losty, Warrington, McGoldrick, Murphy, Burrows & Cullen

پرسشنامه هوش هیجانی: پرسشنامه هوش هیجانی توسط شرینگ^۱ (۱۹۹۶) تهیه شده است. این پرسشنامه دارای ۳۳ سوال است که ۵ مؤلفه شامل «خودانگیزی با سوالات ۱، ۹، ۱۵، ۲۰، ۲۱، ۲۶ و ۳۱»، «خودآگاهی با سوالات ۶، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۲۴، ۲۷، ۳۲ و ۳۳»، «خودتنظیمی با سوالات ۲، ۵، ۱۱، ۱۶، ۱۸، ۲۳ و ۳۰»، «همدلی با سوالات ۳، ۴، ۱۷، ۲۲، ۲۵ و ۲۹»، «مهارت اجتماعی با سوالات ۷، ۸، ۱۳، ۱۹ و ۲۸» را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری در طیف ۵ درجه‌ای می‌باشد به این صورت که اکثر اوقات ۵ نمره، اغلب ۴ نمره، گاهی اوقات ۳ نمره، به‌ندرت ۲ نمره و تقریباً هیچ‌وقت ۱ نمره تعلق می‌گیرد. در ضمن سوالات ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۲۰، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۳۰ و ۳۱ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود به این صورت که به اکثر اوقات ۱ نمره، اغلب ۲ نمره، گاهی اوقات ۳ نمره، به‌ندرت ۴ نمره و تقریباً هیچ‌وقت ۵ نمره داده می‌شود (امیری و پرتابیان، ۱۳۹۵). در یک پژوهش برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به‌دست آمده است (احمدی، ولی‌پور و جمالی، ۱۳۹۷). در یک پژوهش بر روی کارکنان کمیته ملی المپیک آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسشنامه ضریب ۰/۷۶ گزارش شده است و روایی همگرایی با پرسشنامه اثربخشی حمیدی (۱۳۸۲) ضریب همبستگی پیرسون ۰/۸۰ و معنی‌دار در سطح ۰/۰۱ محاسبه شده است (رئیسیان، علی دوست قهفرخی و جوکار، ۱۳۹۴). همچنین جهت تعیین ضرایب پایایی برای خرده مقیاس‌ها از روش آلفای کرونباخ و تصنیف استفاده شده است. ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ، برای کل مقیاس هوش هیجانی ۰/۸۰ و برای خودآگاهی ۰/۵۶، خودتنظیمی ۰/۵۷، خودانگیزی ۰/۵۱، همدلی ۰/۵۸ و مهارت اجتماعی ۰/۵۸ و ضرایب پایایی به روش تصنیف (اسپیرمن-براون و گاتمن) برای کل مقیاس هوش هیجانی ۶۶ و ۶۸/۰ و برای خرده مقیاس‌های خودآگاهی به ترتیب ۶۰/۰ و ۶۰/۰، خودتنظیمی ۵۶/۰ و ۵۵/۰، خودانگیزی ۵۹/۰ و ۶۰/۰، همدلی ۵۰/۰ و ۵۱/۰ و مهارت اجتماعی ۵۶/۰ و ۵۷/۰ به‌دست آمده است (حسن‌نیا، صدق‌پور و دماوندی، ۱۳۹۳). در پژوهش‌های خارج از کشور پایایی پرسشنامه برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از آلفای

1. Shering

کرونباخ برای ۵ مؤلفه هوش هیجانی بین ۰/۵۷ تا ۰/۶۱ به دست آمده است که نشان دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه است (روگرز، پیلینگ، داویس، بلک، ناسیمی-گرین و یوئنگ^۱، ۲۰۱۶). در پژوهش حاضر بر روی دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۷۳ به دست آمده است.

یافته‌ها

جدول ۱. تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
ترس	۴۰۰	۱۰	۲۳	۱۶/۸۴	۳/۲۰
اجتناب از تقابل اجتماعی	۴۰۰	۱۱	۲۳	۱۷/۳۵	۳/۴۵
ناراحتی فیزیولوژیکی	۴۰۰	۷	۱۵	۱۱/۰۷	۲/۵۶
محرومیت هیجانی	۴۰۰	۱۶	۲۶	۲۲/۱۳	۳/۴۰
طرد/رهاشدگی	۴۰۰	۱۵	۲۷	۲۲/۰۲	۳/۶۶
بی‌اعتمادی/بدرفتاری	۴۰۰	۱۴	۲۶	۲۰/۹۹	۳/۸۴
انزوای اجتماعی	۴۰۰	۱۴	۲۴	۱۹/۹۹	۳/۳۵
نقص/شرم	۴۰۰	۱۵	۲۳	۱۸/۵۹	۲/۲۶
شکست	۴۰۰	۱۴	۲۶	۲۰/۲۱	۴/۱۸
وابستگی/بی‌کفایتی	۴۰۰	۱۴	۲۶	۲۰/۷۸	۳/۹۱
آسیب‌پذیری به ضرر	۴۰۰	۱۱	۲۵	۱۸/۸۲	۴/۱۱

¹. Rogers, Pilling, Davies, Belk, Nassimi-Green & Young

۲/۰۷	۱۷/۵۳	۲۰	۱۴	۴۰۰	گرفتاری در دام افتادگی
۳/۵۵	۲۰/۱۴	۲۵	۱۴	۴۰۰	اطلاعت
۳/۵۰	۱۹/۲۳	۲۳	۱۳	۴۰۰	از خودگذشتگی
۳/۷۵	۱۸/۹۷	۲۵	۱۴	۴۰۰	بازداری هیجانی
۳/۰۸	۱۹/۹۶	۲۶	۱۵	۴۰۰	معیارهای سرسختانه
۳/۶۰	۲۰/۹۹	۲۵	۱۴	۴۰۰	استحقاق/بزرگ‌منشی
۲/۶۹	۱۸/۵۹	۲۴	۱۴	۴۰۰	خویشترنداری و خود انضباط ناکافی
۴/۳۷	۱۷/۲۳	۲۳	۱۰	۴۰۰	خودانگیزی
۵/۲۷	۱۷/۸۲	۲۴	۱۰	۴۰۰	خودآگاهی
۴/۵۳	۱۵/۹۲	۲۴	۱۰	۴۰۰	خودتنظیمی
۵/۵۳	۱۷/۲۰	۲۴	۱۰	۴۰۰	همدلی
۶/۷۵	۱۷/۲۵	۲۵	۸	۴۰۰	مهارت اجتماعی

جدول ۱- تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، هوش هیجانی و اضطراب اجتماعی را نشان می‌دهد. تعداد آزمودنی‌ها ۴۰۰ نفر بودند.

جدول ۲. نتیجه آزمون کلموگراف اسمیرنوف برای نرمال بودن توزیع نمرات

سطح معناداری	آماره KS	متغیرهای پژوهش
۰/۲۶۵	۰/۸۱۵	ترس
۰/۱۲۸	۱/۰۲۳	اجتناب از تقابل اجتماعی
۰/۱۳۵	۱/۰۲۵	ناراحتی فیزیولوژیکی
۰/۱۳۹	۱/۱۲۴	محرومیت هیجانی
۰/۳۶۵	۰/۸۱۶	طرد/رهاشدگی

۰/۱۳۵	۱/۰۳۲	بی‌اعتمادی/بدرفتاری
۰/۱۳۵	۱/۰۲۴	انزوای اجتماعی
۰/۱۱۰	۱/۱۲۰	نقص/شرم
۰/۰۵۲	۰/۱۴۷	شکست
۰/۱۳۵	۱/۰۲۱	وابستگی/بی‌کفایتی
۰/۱۵۸	۱/۰۶۷	آسیب‌پذیری به ضرر
۰/۴۳۵	۰/۸۷۰	گرفتاری/در دام افتادگی
۰/۳۴۲	۰/۹۳۸	اطلاعت
۰/۳۰۴	۰/۸۹۲	ازخودگذشتگی
۰/۳۳۷	۰/۹۴۳	بازداری هیجانی
۰/۴۶۶	۰/۷۸۶	معیارهای سرسختانه
۰/۱۴۷	۱/۱۴۳	استحقاق/بزرگ‌منشی
۰/۱۶۴	۰/۱۴۲	خویش‌نمندی و خود انضباط ناکافی
۰/۱۶۷	۰/۱۳۶	خودانگیزی
۰/۱۶۰	۰/۱۳۷	خودآگاهی
۰/۰۷۸	۰/۱۲۳	خودتنظیمی
۰/۱۳۷	۰/۱۳۹	همدلی
۰/۲۱۵	۰/۳۱۴	مهارت اجتماعی

نتایج جدول ۲- آزمون کلموگروف اسمیرنوف تک نمونه‌ای را نشان می‌دهد که همان‌گونه که مشاهده می‌شود توزیع نمرات متغیرهای پژوهش با ۹۵ درصد اطمینان طبیعی است. لذا از آنجایی که توزیع نمرات نرمال است می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد.

به دلیل اینکه اساس تحلیل مسیر، همبستگی بین متغیرهاست، در ادامه برای بررسی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج در جدول ۲ آمده است.

جدول ۳. خلاصه نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک = اضطراب اجتماعی	سطح معناداری
محرومیت هیجانی	۰/۸۲۱	۰/۰۰۱
طرد/رهاشدگی	۰/۵۹۷	۰/۰۰۱
بی‌اعتمادی/بدرفتاری	۰/۶۷۱	۰/۰۰۱
انزوای اجتماعی	۰/۷۱۴	۰/۰۰۱
نقص/شرم	۰/۶۹۸	۰/۰۰۱
شکست	۰/۵۶۴	۰/۰۰۱
وابستگی/بی‌کفایتی	۰/۵۹۸	۰/۰۰۱
آسیب‌پذیری به ضرر	۰/۳۹۹	۰/۰۰۱
گرفتاری/در دام افتادگی	۰/۶۷۷	۰/۰۰۱
اطلاعت	۰/۵۸۲	۰/۰۰۱
از خودگذشتگی	۰/۷۵۳	۰/۰۰۱
بازداری هیجانی	۰/۵۲۵	۰/۰۰۱
معیارهای سرسختانه	۰/۶۷۱	۰/۰۰۱
استحقاق/بزرگ‌منشی	۰/۷۷۰	۰/۰۰۱
خوب‌تر شدن داری و خود انضباط ناکافی	۰/۶۰۹	۰/۰۰۱
خودانگیزی	-۰/۴۳۵	۰/۰۰۱
خودآگاهی	-۰/۶۴۹	۰/۰۰۱

۰/۰۰۱	-۰/۴۱۶	خودتنظیمی
۰/۰۰۱	-۰/۵۸۹	همدلی
۰/۰۰۱	-۰/۷۲۷	مهارت اجتماعی

همه ضرایب همبستگی در سطح $\alpha=0/01$ (۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان) معنادار هستند.

جدول ۳- نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی را نشان می‌دهد که نتایج نشان داد که نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بین هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. در جدول ۳ شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش آمده است؛ که در جهت کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها شاخص‌های نسبت خلی دو به درجه آزادی، جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)^۱، شاخص نیکویی برازش (GFI)^۲ و شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده یا انطباقی (AGFI)^۳ مورد استفاده قرار گرفته است. جذر برآورد واریانس خطای تقریب به‌عنوان اندازه تفاوت برای هر درجه آزادی ارائه شده است. این شاخص برای مدل‌های خوب برابر با ۰/۰۵ یا کمتر است. مقادیر بالاتر از آن تا حد ۰/۰۸ نشان‌دهنده خطای معقولی برای تقریب در جامعه است و مدل‌هایی که جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) آن‌ها ۰/۱۰ یا بیشتر باشد برازش ضعیفی دارند. شاخص نیکویی برازش (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده یا انطباقی (AGFI) نشان می‌دهند که مدل تا چه حد نسبت به عدم وجود آن، برازندگی بهتری دارد. بر پایه قرارداد، مقدار شاخص نیکویی برازش (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده یا انطباقی (AGFI) باید برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹۰ باشد تا مدل مورد نظر پذیرفته شود.

^۱. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

^۲. Goodness of Fit Index (GFI)

^۳. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

جدول ۴. شاخص‌های نیکویی برازش مدل پیشنهادی تحقیق

آماره شاخص	شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی
۴۲۰۱	مجذور کای (χ^2)
۱	درجه آزادی (DF)
۰/۲۴۱	ارزش و سطح معناداری (P)
۱/۴۲	نسبت مجذور کای به درجات آزادی (CMIN/df)
۰/۹۹	شاخص نیکویی برازش (GFI)
۰/۹۸	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)
۰/۹۹	شاخص برازش هنجار شده (NFI)
۰/۹۹	شاخص برازش غیر نرم یا شاخص تاکر - لوئیس (TLI)
۰/۹۸	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)
۰/۰۳۳	خطای ریشه‌ی مجذور میانگین تقریب (RMSEA)
۰/۰۴۳	احتمال نزدیکی برازندگی (PCLOSE)

با توجه به داده‌های حاصل از جدول ۴ شاخص RMSEA برابر ۰/۰۳۳ می‌باشد که نشان‌دهنده برازش خوب مدل می‌باشد. در ادامه در جدول ۴ ضرایب مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی آمده است. همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود احتمال نزدیکی برازندگی مدل پژوهش بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است. لذا، مدل اصلی پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است.

جدول ۵. ضرایب مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی

معناداری	برآورد استاندارد (β)	مسیر
۰/۰۰۱	۰/۴۹۸	محرومیت هیجانی
۰/۹۹۰	۰/۳۷۰	طرد/رهاشدگی
۰/۴۳۹	۰/۶۷۱	بی‌اعتمادی/بدرفتاری
۰/۰۴۷	۰/۳۲۹	انزوای اجتماعی
۰/۱۶۴	۰/۷۶۷	نقص/شرم
۰/۰۰۲	۰/۱۷۸	شکست
۰/۰۰۱	۰/۱۸۴	وابستگی/بی‌کفایتی
۰/۰۰۱	۰/۳۰۴	آسیب‌پذیری به ضرر
۰/۹۸۰	۰/۵۸۵	گرفتاری/در دام افتادگی
۰/۰۶۳	۰/۳۳۹	اطلاعت
۰/۰۲۲	۰/۴۴۳	از خودگذشتگی
۰/۰۰۹	۰/۳۱۵	بازداری هیجانی
۰/۰۰۱	۰/۵۲۹	معیارهای سرسختانه
۰/۰۶۰	۰/۱۷۲	استحقاق/بزرگ‌منشی
۰/۰۰۳	۰/۱۶۵	خویشترداری و خود انضباط ناکافی
۰/۱۵۳	۰/۰۶۲	خودانگیزی
۰/۲۰۵	۰/۱۴۵	خودآگاهی
۰/۳۱۸	۰/۰۴۱	خودتنظیمی
۰/۰۰۱	۰/۶۸۶	همدلی

مهارت اجتماعی ۰/۶۳۶ ۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۵- مشاهده می‌شود در مدل نهایی همه مسیرهای مستقیم در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار هستند. جهت بررسی رابطه غیرمستقیم مدل پیشنهادی از روش بوت استروپ^۱ در دستور کامپیوتری پریچر^۲ و هیز^۳ (۲۰۰۸) استفاده شده است. نتایج روش بوت استروپ برای بررسی مسیرهای واسطه‌ای غیرمستقیم در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. آزمون بوت استروپ روابط علی غیرمستقیم متغیرها

معنادار	مقدار اثر	خطای	میزان	حد بالا و پایین	مسیرهای علی غیرمستقیم
ی	کلی	استاندارد	سوگیری		
۰/۰۰۱	+۰/۲۰	+۰/۰۲۴	۰/۰۰۹	+۰/۱۴۳۱+۰/۱۴۱۹	محرومیت هیجانی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۲۱	+۰/۰۴۱	۰/۰۱۵	+۰/۱۶۹۱+۰/۱۶۵۱	طرد/رهاشدگی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۱۶	+۰/۰۱۶	۰/۰۰۷	+۰/۱۸۴۲+۰/۱۸۳۵	بی‌اعتمادی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۰۲	+۰/۱۵	۰/۰۰۸	+۰/۱۳۷۱+۰/۱۳۵۴	انزوای اجتماعی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۰۱	+۰/۲۴	۰/۰۰۹	+۰/۱۴۵۶+۰/۱۴۴۸	نقص ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۱۸	+۰/۰۲۳	۰/۰۱۲	+۰/۱۴۳۵+۰/۱۴۲۱	شکست ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۲۱	+۰/۰۳۲	۰/۰۱۳	+۰/۱۳۲۱+۰/۱۳۱۰	وابستگی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۱۶	+۰/۰۱۷	۰/۰۱۵	+۰/۱۵۸۱+۰/۱۵۲۵	آسیب‌پذیری ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۱۰	+۰/۰۱۶	۰/۰۰۷	+۰/۱۷۳۲+۰/۱۷۱۲	گرفتاری ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی
۰/۰۰۱	+۰/۱۲	+۰/۰۲۱	۰/۰۰۶	+۰/۱۲۶۱+۰/۱۲۱۱	اطلاعت ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی

1. bootstrapping

2. Pricher

3. Hayes

از خودگذشتگی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی	+۰/۱۳۴۶+۰/۱۳۱۲	۰/۰۱۴	+۰/۰۲۳	+۰/۰۱۴	۰/۰۰۱
بازداری هیجانی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی	+۰/۱۳۳۲+۰/۱۳۱۰	۰/۰۱۶	+۰/۰۲۰	+۰/۰۱۵	۰/۰۰۱
معیار سرسختانه ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی	+۰/۱۴۳۱+۰/۱۴۱۲	۰/۰۱۱	+۰/۰۱۶	+۰/۰۱۶	۰/۰۰۱
استحقاق ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی	+۰/۱۶۹۱+۰/۱۶۴۱	۰/۰۱۲	+۰/۰۱۵	+۰/۰۱۷	۰/۰۰۱
خود انضباط ناکافی ← هوش هیجانی ← اضطراب اجتماعی	+۰/۱۸۴۲+۰/۱۷۲۵	۰/۰۱۰	+۰/۰۳۱	+۰/۰۱۸	۰/۰۰۱

جدول ۶- آزمون بوت استروپ روابط علی غیرمستقیم متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس جدول فوق اگر حد بالا و پایین شاخص بوت استروپ در یک‌جهت باشد، یعنی هر دو مثبت یا هر دو منفی باشد، در آن صورت می‌توان نتیجه گرفت که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از طریق هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه غیرمستقیم دارد و مسیر علی غیرمستقیم معنی‌دار است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی نشان داد که بین محرومیت هیجانی با اضطراب اجتماعی، طرد/رهاشدگی با اضطراب اجتماعی، بی‌اعتمادی/بدرفتاری با اضطراب اجتماعی، انزوای اجتماعی با اضطراب اجتماعی، نقص/شرم با اضطراب اجتماعی، شکست با اضطراب اجتماعی، وابستگی/بی‌کفایتی با اضطراب اجتماعی، آسیب‌پذیری به ضرر با اضطراب اجتماعی، گرفتاری/در دام افتادگی با اضطراب اجتماعی، اطلاعات با اضطراب اجتماعی، از خودگذشتگی با اضطراب اجتماعی، بازداری هیجانی با اضطراب اجتماعی، معیارهای سرسختانه با اضطراب اجتماعی، استحقاق/بزرگ‌منشی با اضطراب اجتماعی و خویش‌داری و خود انضباط ناکافی با اضطراب اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه اول تأیید می‌شود. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات به دست آمده امامی عزت، هاشمی نصرت‌آباد و محمودعلیلو (۱۳۹۵)، کالویت، اورو

و هانکین (۲۰۱۵) و کالویت، اورو و هانکین (۲۰۱۳) همسویی دارد که آن‌ها یافتند بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی رابطه مستقیم دارد.

همین‌طور، در تبیین این یافته می‌توان گفت که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، ژرف‌ترین ساختارهای روانی فرد است که با حوادث منفی و فشارزای زندگی تعامل دارد. در این راستا، با استناد به نظریه‌های شناختی و نظریه دلبستگی می‌توان گفت که تجربیات منفی دوران کودکی، درونی شده و سبب شکل‌دهی پاسخ‌های کودک به رویدادهای بیرونی می‌شود. همین‌طور، مطابق نظریه شناختی بک، تجربه کردن سبک والدینی منفی و متجاوز موجب رشد مجموعه‌ای از باورهای منفی انعطاف‌ناپذیر و پیچیده درباره خود، جهان و آینده می‌شود که در برابر تغییر مقاوم است. از این‌رو، وقتی که یک طرح‌واره ناسازگار اولیه در اثر مواجهه با موقعیت و محرک‌های برانگیزنده طرح‌واره فعال می‌شود، فرد هیجان‌ها و احساس‌های بدنی را تجربه می‌کند و ممکن است که هشیارانه یا ناهشیارانه، این تجربه را به خاطرات اولیه پیوند دهد. افراد در اوایل زندگی به‌منظور انطباق با طرح‌واره‌ها، پاسخ‌ها و شیوه‌های ناسازگاری را به وجود می‌آورند تا مجبور نشوند که هیجان‌های شدیدتر و درماندگی را تجربه کنند. شیوه یا روش‌های مقابله‌ای می‌تواند به‌صورت شناختی، عاطفی یا رفتاری بروز کند. آن‌ها فرایندهای خودکاری را برای اجتناب از طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه شکل می‌دهند که شامل فرایند اجتناب شناختی (تلاش‌های خودکار برای توقف افکار و تصویرهای ذهنی که می‌تواند طرح‌واره را برانگیزند)، فرایند اجتناب عاطفی (تلاش‌های خودکار یا ارادی برای بلوکه کردن احساس‌هایی که به‌وسیله طرح‌واره برانگیخته می‌شوند) و فرایند اجتناب رفتاری و گرایش برای کناره‌گیری از موقعیت‌ها یا شرایط واقعی زندگی که می‌تواند طرح‌واره‌های دردناک را برانگیزد، از خود واکنش نشان می‌دهد. نتیجه این‌که اجتناب و سرکوبی، راهبردهای متداولی است که افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی از آن‌ها در برابر طرح‌واره‌های فعال‌شده استفاده می‌کنند. آن‌ها می‌خواهند تا زندگی خود را به شکلی نظم بخشند که طرح‌واره‌ها هیچ‌گاه فعال نشوند و در تلاش هستند که بدون آگاهی از طرح‌واره‌ها و تجربه هیجان‌های منفی حاصل از آن زندگی کنند (امامی عزت، هاشمی

نصرت‌آباد و محمودعلیلو، ۱۳۹۵). لذا منطقی به نظر می‌رسد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی رابطه مستقیم داشته باشد.

نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی نشان داد که بین خودآنگیزی با اضطراب اجتماعی، خودآگاهی با اضطراب اجتماعی، بی‌خودتنظیمی با اضطراب اجتماعی، همدلی با اضطراب اجتماعی و مهارت اجتماعی با اضطراب اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌شود. این نتیجه به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات جاکوبز، اسنو، گراسی، ویسیلینگام، بلایر، چارنی و بلایر (۲۰۰۸) همسویی دارد که آن‌ها یافتند بین هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه مستقیم دارد. همین‌طور در تبیین این یافته می‌توان گفت که با افزایش به‌کارگیری مهارت‌های هوش هیجانی در دانش‌آموزان، آن‌ها اضطراب اجتماعی کمتری را تجربه کنند. بر پایه مدل پردازش تنظیم هیجان، تلاش برای تنظیم هیجان در سطح پایین از طریق ارزیابی مجدد شناختی است که مسیر واکنش‌های هیجانی را تغییر می‌دهد و منجر به واکنش‌های فیزیولوژیک، رفتاری و تجربی به میزان پایین می‌شود. در مقابل، سرکوبی موجب کاهش ابراز رفتار می‌گردد و این در حالی است که تجربه هوش هیجانی را کاهش نمی‌دهد، حتی ممکن است که موجب افزایش پاسخ‌های فیزیولوژیک گردد که ناشی از تلاش‌هایی است که برای بازداری هیجان صورت می‌گیرد. برای درک کامل‌تر از تنظیم هیجان در اختلال اضطراب اجتماعی، مهم است که چارچوب گسترده‌تری در نظر گرفته شود تا توانایی‌های هوش هیجانی در آن جای گیرد. می‌توان گفت که افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی فاقد توانایی آگاهی از هیجان‌های خود و شناسایی و نیز توانایی برای تنظیم هیجان‌ها که از مهارت‌های هوش هیجانی است، می‌باشند. تنظیم مهارت‌های هیجانی و نبود هوش هیجانی وقتی ناسازگارانه است که نتواند واکنش‌های هیجانی را به شیوه مطلوب تغییر دهد (مثل کاهش عاطفه منفی) یا وقتی که زیان‌های درازمدت آن (کاهش کارکردهای اجتماعی) بیشتر از منافع کوتاه‌مدت (کاهش کوتاه‌مدت اضطراب، آسودگی) باشد. از این‌رو، نداشتن مهارت‌های هوش هیجانی می‌تواند در نتیجه هیجان‌های شدید، فهم محدود از هیجان، واکنش‌های

منفی به حالت‌های هیجانی و پاسخ‌های ناسازگارانه برای مدیریت هیجان اتفاق افتد. به نظر می‌رسد که افراد دارای اضطراب اجتماعی، مشکلات زیادی در شناسایی، توصیف هیجان‌ها و نیز آگاهی کمی نسبت به هیجان‌هایی دارند که تجربه می‌کنند. آن‌ها توانایی کمتری در پذیرش هیجان‌ات خود دارند که به نوعی سبب افزایش میزان سرکوبی، اجتناب و سایر راهبردهای هیجانی می‌گردد (امامی عزت، هاشمی نصرت‌آباد و محمودعلیلو، ۱۳۹۵). لذا منطقی به نظر می‌رسد که هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه مستقیم داشته باشد.

درنهایت نتایج نشان داد الگوی اصلی از برازش مناسبی برخوردار است. می‌توان نتیجه گرفت که مدل از برازش مناسبی برخوردار است. همان‌طور که نتایج نشان داد احتمال نزدیکی برازندگی مدل پژوهش بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است. لذا، مدل اصلی پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است. نتایج آزمون بوت استروپ روابط علی غیرمستقیم متغیرهای پژوهش نشان داد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از طریق هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه غیرمستقیم دارد و مسیر علی غیرمستقیم معنی‌دار است. این نتیجه به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات این نتیجه به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات امامی عزت، هاشمی نصرت‌آباد و محمودعلیلو (۱۳۹۵)، کالویت، اورو و هانکین (۲۰۱۵) و کالویت، اورو و هانکین (۲۰۱۳) همسویی دارد که آن‌ها یافتند که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از طریق هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه غیرمستقیم دارد. در تبیین این یافته می‌توان بیان داشت که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه هم در نتیجه تجارب آسیب‌زا و هم ممکن است در نتیجه حمایت‌های افراطی والدین از کودک به وجود آیند. از این‌رو، می‌توان چنین استدلال کرد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی، نتیجه تجارب زیان‌بخش (نظیر رهاشدگی، محرومیت، تحقیر، نقص در محیط اولیه و حوادث استرس‌زا) بوده است. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه زمینه‌ساز تفکر تحریف‌شده و رفتارهای ناکارآمد و نیز هسته اصلی اختلال اضطراب اجتماعی می‌گردد. بر اساس مدل پردازش اطلاعات، پردازش منابع خطر بر پایه تعیین ویژگی‌های محرک‌ها، به خصوص زمانی که محرک‌های محیطی نشانه‌هایی از تهدید را داشته باشد، موجب فعال شدن

سیستم انگیزتی می‌شود. از آنجایی که تشخیص ویژگی‌های محرک به صورت زیر آستانه‌ای صورت می‌گیرد، مسیر ارزیابی را تحت کنترل خود درآورده و ممکن است به ادراک آگاهانه تهدید منجر شود. بر طبق این مدل، افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی آستانه پایینی برای تشخیص نشانه‌های بیرونی تهدیدهای اجتماعی دارند و این نشانه را بیش از آنچه که است، منفی تفسیر می‌کنند. بنابراین، نشانه‌هایی که می‌تواند برای بسیاری از افراد خنثی و بی‌خطر باشد، برای این افراد اضطراب ایجاد می‌کند. بدین معنی که وقتی رویدادهای استرس‌زا رخ می‌دهد یا فرد در موقعیت اجتماعی قرار می‌گیرد، طرح‌واره‌های شناختی منفی فعال می‌شود و بر تفسیری که افراد از رویدادها دارند، اثر می‌گذارد و در نتیجه به راه افتادن نشانه‌های هراس منجر می‌گردد. همان‌طور که بیان شد، تحت تأثیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، فرد قبل از ورود به موقعیت در مورد اینکه چگونه رفتار درستی داشته باشد، به نشخوار فکری و فاجعه‌نمایی می‌پردازد و هوش هیجانی دچار آسیب می‌شود؛ اما در مورد توانایی انجام این کارها احساس عدم امنیت می‌کند و می‌ترسد که از نظر اجتماعی بی‌کفایت به نظر برسد. این نشخوار و فاجعه‌نمایی محتوای شکست‌های اجتماعی را برجسته کرده و در نتیجه سبب می‌شود که فرد با سه شیوه مقابله‌ای تسلیم اجتناب و جبران نسبت به فعال شدن طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یا به عبارتی، نسبت به هیجانات منفی حاصل از آنها واکنش نشان می‌دهد. بنابراین، فرد با اجتناب از موقعیت یا سرکوب هیجانات تجربه‌شده به‌طور موقت هراس را کاهش می‌دهد، ولی در درازمدت سبب تداوم و تشدید اضطراب اجتماعی می‌گردد. با به‌کارگیری این راهبردها فرصت یادگیری مهارت‌های اجتماعی مانند هوش هیجانی، به‌کارگیری راهبردهای تنظیم هیجانی مانند ارزیابی و نیز چالش با باورهایی که در مورد موقعیت‌های اجتماعی دارد را از دست می‌دهد (امامی عزت، هاشمی نصرت‌آباد و محمودعلیلو، ۱۳۹۵). لذا منطقی به نظر می‌رسد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از طریق هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی رابطه غیرمستقیم و معناداری داشته باشد.

از آنجاکه پژوهش حاضر در میان دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران صورت گرفته به دلیل نقش احتمالی عوامل زمینه‌ای، در خصوص تعمیم نتایج بایستی با احتیاط عمل شود. هرچند در جهت کنترل شرایط تا حد مقدور اقدام‌های لازم صورت گرفته است، اما در مورد آزمودنی‌های انسانی و درمان‌های روان‌شناختی، کنترل همواره امری دشوار بوده است. حجم نمونه تحقیق محدود به دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران بوده است، برای رفع این محدودیت پژوهش‌های مشابه بر روی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه اجرا شود. در پژوهش‌های آینده از روش‌های پژوهش کیفی امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. به متولیان آموزش و پرورش و همچنین مراکز درمان اختلالات اضطرابی و مراکز مشاوره تحصیلی مدارس پیشنهاد می‌گردد که این نتیجه را لحاظ نمایند و برای کمک به دانش‌آموزان با اختلال اضطراب اجتماعی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه آن‌ها را مرکز توجه قرار دهند و از روانشناسان برای تعدیل طرح‌واره‌های ناسازگار دانش‌آموزان با اختلال هراس اجتماعی استفاده کنند. پژوهش حاضر علاوه بر اینکه به مفهوم‌سازی رابطه ساده خطی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب اجتماعی کمک می‌کند، می‌تواند در شناسایی عوامل شناختی معنی‌دار و مؤثر در شکل‌گیری اضطراب اجتماعی و تدوین روش‌های مناسب پیشگیری و درمان مؤثر افراد مبتلابه این اختلال واقع شود. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش، پیشنهاد می‌شود متخصصان و درمانگران در کار با گروه‌های دانش‌آموزان مبتلابه اضطراب اجتماعی و نیز تدوین برنامه‌های درمانی برای این افراد، رویکرد طرح‌واره درمانی و آموزش هوش هیجانی را مورد توجه قرار دهند. با توجه به وجود رابطه بین هوش هیجانی و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌شود مراکز مشاوره تحصیلی، دانش‌آموزان دارای اضطراب اجتماعی را مورد شناسایی قرار دهند و با مداخله‌ها و آموزش‌های مناسب مانند طرح‌واره درمانی و آموزش هوش هیجانی، اضطراب اجتماعی در آن‌ها را کاهش دهند.

منابع

- احراری، عمادالدین؛ نجفی، محمود؛ و محمدی‌فر، محمدعلی (۱۳۹۷). رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی: نقش واسطه‌ای حرمت خود و حمایت اجتماعی. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۵ (۳۰)، ۱-۲۸.
- احمدی، حسن؛ ولی‌پور، هاشم؛ و جمالی، غلامرضا (۱۳۹۷). بررسی رابطه مؤلفه‌های هوش هیجانی تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی و کیفیت گزارشگری مالی در بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه مدیریت توسعه و تحول*، ۳۳ (۱)، ۵۱-۴۳.
- امامی عزت، آمنه؛ هاشمی نصرت‌آباد، تورج؛ و محمودعلیلو، مجید (۱۳۹۵). مدل ساختاری نقش مستقیم و غیرمستقیم طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر اضطراب اجتماعی با میانجیگری تنظیم هیجان. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۴ (۳)، ۳۴۷-۳۳۹.
- امیری، مهدی؛ و پرتابیان، اکبر (۱۳۹۵). بررسی رابطه‌ی مؤلفه‌های هوش هیجانی با خلاقیت دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه‌های پیام نور جنوب فارس). *فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۵ (۴)، ۱۹۱-۲۱۶.
- برجی، میترا؛ فرشادنی، الهام؛ خرمی، زهرا؛ و قهاری، شهریانو (۱۳۹۸). پیش‌بینی افکار خودکشی بر اساس معناداری زندگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان. *مجله سلامت اجتماعی*، ۶ (۲)، ۱۹۵-۱۸۶.
- جدیدی فیقان، مهناز؛ صفری، سهیلا؛ فرامرزی، سالار؛ جمالی پاقلعه، سمیه؛ و جدیدی فیقان، مریم (۱۳۹۴). مقایسه اضطراب اجتماعی و حمایت اجتماعی مادران کودکان با نیازهای خاص و مادران کودکان سالم. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۱۶ (۲)، ۴۳-۵۲.

- حسن نیا، سمیه؛ صدق پور، بهرام؛ و دماوندی، مجید (۱۳۹۳). مدل یابی رابطه ساختاری هوش هیجانی و شادکامی با واسطه‌گری خودکارآمدی و خودتنظیمی تحصیلی، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۶(۲)، ۶۰-۳۲.
- رضایی، فهیمه؛ امیری، مهدی؛ و طاهری، الهام (۱۳۹۶). اثربخشی درمان شناختی رفتاری به شیوه گروهی بر کاهش اضطراب اجتماعی و ارزیابی شناختی منفی در دختران سخت‌شعور. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۸(۳۲)، ۱۶۰-۱۳۳.
- رئیسیان، مجید؛ علی دوست قهفرخی، ابراهیم؛ و جوکار، مهدی (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین هوش هیجانی مدیران و کارکنان فدراسیون‌های موفق با اثربخشی فدراسیون. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۳(۱۲)، ۸۴-۷۵.
- شعبانی خدیو، امیر؛ و احمدیان، حمزه (۱۳۹۸). رابطه ارضاء نیازهای بنیادی روانی و اختلال تنظیم هیجانی با نقش میانجی‌گری طرحواره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا همدان. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۲۰(۱)، ۱۱۱-۱۰۱.
- گل محمدی، کریم؛ منتشلو، سمیه؛ و توانا، زهرا (۱۳۹۵). نقش باورهای فراشناختی و حساسیت اضطرابی در پیش‌بینی اضطراب اجتماعی. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۶(۱۳۶)، ۱۸۴-۱۷۹.
- مخبر دزفولی، علیرضا؛ رضایی، مهدی؛ غضنفری، فیروزه؛ میردریکوند، فضل‌الله؛ غلامرضایی، سیمین؛ مؤذنی، ترانه؛ و هاشمی، شیما (۱۳۹۴). مدل یابی اختلال اضطراب اجتماعی بر پایه مؤلفه‌های هیجانی، شناختی و جنسیت: کاربرد تحلیل مسیر. فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات روان‌شناختی، ۱۱(۳)، ۵۲-۲۹.
- نعیمی، عبدالزهرا؛ و پورمیدانی، سمیه (۱۳۹۶). پیش‌بینی گرایش به آرایش بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه در زنان و دختران شهر اصفهان. پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۲۷(۱)، ۷۹-۶۷.

- نوروزی، مرسلده؛ میکائیلی، فرزانه؛ و عیسی‌زادگان، علی (۱۳۹۵). شیوع‌شناسی اختلال اضطراب اجتماعی در دانشجویان دانشگاه ارومیه. *مجله پزشکی ارومیه*، ۲۷(۲)، ۱۶۶-۱۵۵.
- یوسفی، رحیم؛ ادهمیان، الهام؛ و عبدالمحمدی، کریم (۱۳۹۵). نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه، صفات شخصیت و سبک دلبستگی در پیش‌بینی علائم نشانگان ضربه عشق دانشجویان دختر. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۱۴(۳)، ۱۹۰-۱۷۱.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5thed.)*. Washington, DC. American Psychiatric Press
- Blackie, R. A., & Kocovski, N. L. (2018). Forgive and Let Go: Effect of Self-Compassion on Post-Event Processing in Social Anxiety. *Mindfulness*, 9(2), 654-663.
- Bui, E., Anderson, E., Goetter, E. M., Campbell, A. A., Fischer, L. E., Barrett, L. F., & Simon, N. M. (2017). Heightened sensitivity to emotional expressions in generalised anxiety disorder, compared to social anxiety disorder, and controls. *Cognition and Emotion*, 31(1), 119-126.
- Calvete, E., Orue, I., & Hankin, B. L. (2013). Early maladaptive schemas and social anxiety in adolescents: The mediating role of anxious automatic thoughts. *Journal of anxiety disorders*, 27(3), 278-288.
- Calvete, E., Orue, I., & Hankin, B. L. (2015). A longitudinal test of the vulnerability-stress model with early maladaptive schemas for depressive and social anxiety symptoms in adolescents. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 37(1), 85-99.
- Chukwujekwu, D. C., & Olose, E. O. (2018). Validation of the Social Phobia Inventory (SPIN) in Nigeria. *Journal of Psychiatry and Psychiatric Disorders*, 2(2), 49-54.
- Connor, K.M., Davidson, J.R., Churchill, L.E., Sherwood, A., Foa, E., & Weisler, R.H.(2000). Psychometric properties of the Social Phobia Inventory (SPIN). *Br J Psychiatry*, 176(4), 379-86.

- Jacobs, M., Snow, J., Geraci, M., Vythilingam, M., Blair, R. J. R., Charney, D. S., ... & Blair, K. S. (2008). Association between level of emotional intelligence and severity of anxiety in generalized social phobia. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(8), 1487-1495.
- Losty, C., Warrington, G., McGoldrick, A., Murphy, C., Burrows, E., & Cullen, S. (2019). Mental health and wellbeing of jockeys. *Journal of Human Sport & Exercise*, 1(1), 1-12.
- Lynn, S. K., Bui, E., Hoepfner, S. S., O'Day, E. B., Palitz, S. A., Barrett, L. F., & Simon, N. M. (2018). Associations between feelings of social anxiety and emotion perception. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 59, 40-47.
- McCall, H. C., Richardson, C. G., Helgadottir, F. D., & Chen, F. S. (2018). Evaluating a Web-Based Social Anxiety Intervention among University Students: Randomized Controlled Trial. *Journal of medical Internet research*, 20(3), 91-105.
- Rogers, K. D., Pilling, M., Davies, L., Belk, R., Nassimi-Green, C., & Young, A. (2016). Translation, validity and reliability of the British Sign Language (BSL) version of the EQ-5D-5L. *Quality of Life Research*, 25(7), 1825-1834.
- Saggino, A., Balsamo, M., Carlucci, L., Cavalletti, V., Sergi, M. R., da Fermo, G., & Tommasi, M. (2018). Psychometric properties of the Italian version of the young schema questionnaire 1-3: Preliminary results. *Frontiers in psychology*, 9, 312.
- Staniszek, K., & Popiel, A. (2018). Development and validation of the Polish experimental short version of the Young Schema Questionnaire (YSQ-ES-PL) for the assessment of early maladaptive schemas. *Roczniki Psychologiczne/Annals of Psychology*, 20(2), 401-427.
- Young, J.E. (1998). *Young Schema Questionnaire–Short Form*. New York: Schema Therapy Institute.

The structural equation modeling to study relationship between early maladaptive schemas with social phobia with mediating emotional intelligence

Abstract

The purposes of this study determine the structural equation modeling to study relationship between early maladaptive schemas with social phobia with mediating emotional intelligence. The descriptive-correlation method was used. The statistical population consists of female students' of high schools in Tehran city in year 2017-2018. According to cluster sampling method, 400 female students were selected as samples and they were asked to fill in the schema questionnaire-short form of Young (2005), social phobia inventory (SPIN) of Connor, Davidson, Churchill, Sherwood, Foa and Weisler (2000), and emotional intelligence scale of Shiring (1996). The data were analyzed by tests of Pearson correlation, hierarchical regression and Bootstrap by structural equation model (SEM). Findings showed that there was a positive and significant correlation between early maladaptive schemas and with social phobia of students ($P < 0/01$). There was a negative and significant correlation between emotional intelligence and with social phobia of students ($P < 0/01$). Bootstrap by structural equation model analyses also revealed that indirect role early maladaptive schemas and social phobia with mediating emotional intelligence. The findings indicated that not only social anxiety was affected by bad-functioning in maladaptive schemas but also the symptoms of this disorder was aggravated by non-emotional intelligence; so that the negative effects of defective cognition on social anxiety were increased through defective performance of emotional intelligence and aggravated the symptoms of social anxiety in students.

Keywords: early maladaptive schemas, social phobia, emotional intelligence.